

L. Drotianko, S. Ischuk, O. Kirnytskyi, V. Lyah, V. Onoprienko, S. Ordenov, T. Poda, I. Skyba and others are devoted to the information society peculiarities, possibilities of information and communication technologies, role of the Internet in the domestic philosophical opinion. **Discussion.** As a social institution the Internet plays a role as an intermediary, translator of economic, political, social, cultural, religious norms, values, behavior models of different social groups. This social institution is becoming an important component of the institutional modern society structure, which integrates, regulates and coordinates the variety of individual human actions, regulates social relations and connections in social networks, virtual communities, interactive platforms and the entire global network in particular. The Internet has a significant influence on traditional social institutions, transforming their content, forms, functions and others. **Conclusions.** The development of information and communication technologies has contributed to the emergence, spread and penetration of the global Internet in all human life spheres. The rapid evolution of the Internet has caused significant changes in the structure, forms and functions of social institutions. In fact, Internet became a new social institution, which meets the urgent needs of information society members in communication, information, interaction, etc., and also organizes and regulates different social practices. The development of the Internet as a social institution is proceeding at a rather fast pace and contributes to the transformation of the system of social connections and relations, development and implementation of new social norms, rules, values, beliefs, behavior models, etc. Today the Internet has all the features of the social institution, which performs important functions, meeting the actual needs of information society members.

Keywords: social institution, institutionalization, Internet, information society, information and communication technologies, computer network, information, communication.

УДК 304.442:141.7(045)

Л. І. Мокляк

ЛЮДЯНІСТЬ ЯК СВИТОГЛЯДНИЙ ПРИНЦИП СОЦІАЛЬНОГО ПРОЄКТУВАННЯ В ДОБУ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Національний авіаційний університет
e-mail: kaljalja1947@gmail.com

Анотація. Мета статті полягає в спробі проаналізувати та визначити чинники й соціально-культурні механізми, які в сучасній агресивній дійсності, породженій війною, сприяють зберіганню, культивуванню, активному прояву одного із засадничих принципів моральності – людяності. Виявляються найбільш актуальні духовно-моральні форми соціальних зв'язків, через які людяність проявляє і маніфестує себе в людській спільноті і здатна бути дієвим культурно-цивілізаційним засобом єднання соціуму у протистоянні сучасному варварству. Під цим кутом досліджується спроможність і налаштованість такої сфери соціального управління, як соціальне проектування, яке свою мету визначає як сприяння модернізації, підтриманню в суспільстві не тільки матеріальної сфери, а й духовної. Теоретичним підґрунтям дослідження стали роботи вітчизняних дослідників у галузі філософської антропології, соціальної філософії, етики, філософії культури, соціології, психології. Здійснений аналіз показує, що у соціумі, в якому засадничі інститути управління, аналізу, прогнозування соціальними процесами закладають у свою проектну діяльність морально-етичні параметри людяності гарантовано знаходять оптимальні рішення соціальних проблем, реально сприяють гармонізації соціальних відносин.

Ключові слова: цивілізація, світогляд, соціальний проєкт, людяність, відповідальність, консолідація, толерантність, солідарність, милосердя.

Вступ

Спираючись на свій тисячолітній суперечливий досвід, сповнений спроб і сподівань, помилок і досягнень, поразок і перемог, цивілізоване людство з надією вступало в третє тисячоліття. Надія підживлювалася швидкими і небаченими досі досягненнями науки і техніки, медицини й біотехнологій, інформаційних технологій, розвитком транспорту та будівництва. Позитивні сподівання поклалися на спроможність людської спільноти визначати і шукати рішення для подолання негативних глобальних проблем буття сучасної цивілізації, таких як поглиблення прірви між розвиненими країнами та рештою світу, вирішення екологічних проблем, подолання бідності, спроможності подолати продовольчу кризу, зняття напруги в міжцивілізаційних стосунках. Соціальні проєкти, програми, наукові дослідження сучасної соціальної реальності спрямовувались на вироблення науково узгоджених й обґрунтованих заходів вирішення цих проблем. Але ХХ століття нагадало про себе 24 лютого 2022 року. Ця дата набула сакрального сенсу не тільки на мапі хронологічного календаря, але й позначилася на ментальному полі

існування сучасної глобальної цивілізації. Варварські, руйнівні, антигуманні, ірраціональні сили тієї вальпургієвої ночі під грохот ракетних обстрілів, скреготіння танків, бронетехніки, гелікоптерів, стрекотання кулеметних черг сповістили цивілізований світ, що над людським родом знову піднялася темна хмара варварського світу з найбільш жахливим і трагічнішим її рудиментом – війною. Людяність опинилася над безоднею зла.

Пророчими опинилися слова переднього слова редактора часопису «Філософська думка», висловлені ще у 2015 році при обговоренні фундаментальної праці академіка НАН України М. Поповича «Червоне століття»: «Спадщина ХХ століття нависає на столітті ХХІ. І це спадщина кровотечна. Світ і досі не позбувся наслідків новітнього агресивного язичництва, парадоксально поєданого зі здобутками не обмеженого мораллю емансипованого розуму. Індустриалізація брехні, що нею були позначені тоталітарні експерименти у СРСР, Третьюму райху, Китаї та Комбоджі, набула небачених масштабів... Всі хтонічні сили минулого раптово вийшли на поверхню суспільного життя. Це з усією очевидністю засвідчує новітній російський імперіалізм, що увібрав

у себе міфологію «прийдешнього хама», традиції нігілізму та аномії, політичну культуру московського ханства, підживлюваного пропагандистською машиною Кремля» (Філософська думка 2015, 5).

Сучасна цивілізація мала відповісти на новий виклик реальними конкретними діями, нагальними проєктами і заходами, які б пришвидшили подолання найтрагічнішої події сьогодення. Піддалися перегляду економічні, політичні, інтеграційні, коопераційні зв'язки світової спільноти. Процеси інтеграції набувають сьогодні нового сенсового навантаження, яке можемо назвати консолідацією. «Консолідація, – зауважує Н. Хамітов, – означає щось більше, ніж інтеграція. Це не просто економічні зв'язки, кооперація, що потребують компромісів, а й ціннісне, гуманітарне єднання, яке неможливе без консенсусу. – І далі філософ слушно підкреслює – Набуття консенсусу потребує взаємодії під впливом не волі до влади, а волі до пізнання і творчості, волі до свободи і розуміння іншого. Маємо єднання, зумовлене розумом, який обмежує волю до влади і жагу збагачення, захищаючи й розвиваючи людину в людині» (Хамітов 2017, 235).

Мета і завдання

Мета статті полягає в спробі проаналізувати та визначити чинники й соціально-культурні механізми які в сучасній агресивній дійсності, породженій війною, сприяють зберігання, культивуванню, активному прояву одного із засадничих принципів моральності – людяності. Виявити найбільш актуальні духовно-моральні форми соціальних зв'язків, через які людяність проявляє і маніфестує себе в людській спільноті і здатна бути дієвим цивілізаційним засобом єднання соціуму у протистоянні сучасному варварству. Під цим кутом досліджується спроможність і налаштованість такої сфери соціального управління як соціальне проєктування, яке свою мету визначає як сприяння модернізації, підтриманню в суспільстві не тільки матеріальної, а й духовної цінності. Поділяємо думку В. Малахова, який із цього приводу зауважує: «... чи варто опікуватися моральною амбівалентністю демократії або ринкової економіки сьогодні, коли те і те у нас хіба що в проєкті? Але ж, як відомо, значущі соціальні проєкти нерідко саме на стадії запровадження найвиразніше засвідчують свої людські якості. Тож і про систему розумних заходів, здатних «окультурити» машину демократії, яка, дарма що з тяжким скреготінням, починає, здається, працювати й на наших теренах, варто дбати вже сьогодні. Демократія з людським обличчям – непогане гасло для нашої нинішньої доби, чи не так?» (Малахов 2010, 47).

Методологія дослідження

Мета і завдання дослідження визначили методологічні засади аналізу зазначеної теми. В основі якого лежить діалектичний метод, який використовується на всіх рівнях аналізу феномену людяності, суперечливості його прояву у сучасній цивілізаційній кризі. Залучення концептуально-понятійного аналізу дозволяє виявити сутнісні характеристики категорії «людяність» у співвідношенні з категоріями «соціальний проєкт», «відповідальність», «солідарність», «толерантність», «милосердя». Міждисциплінарний характер теми, її світоглядно-

ціннісне навантаження з необхідністю потребувало звернення до компаративістського методу. Теоретичним підґрунтям дослідження стали роботи вітчизняних дослідників у галузі філософської антропології, соціальної філософії, етики, філософії культури, соціології, психології).

Результати

Сучасна ситуація, яка склалася в нашій країні і світі загалом, вочевидь, загострила проблему переоцінки й формування нової моделі етичних орієнтирів, які б дозволили людині і соціуму загалом знайти духовну опору свого сучасного буття, вибудувувати відносини, керуючись не псевдо цінностями, а збереженням і культивуванням засадничих людських якостей людяності, людяності. Цей загрозливий процес, коли псевдоцінності перетворюють цінності на свою протилежність, талановито і художньо переконливо втілює у своїй антиутопії Дж. Оруелл «1984» на фасаді «міністерства правди» і монетах проголошувалось: «ВІЙНА – ЦЕ МИР, СВОБОДА – ЦЕ РАБСТВО, НЕЗНАННЯ – СИЛА».

Людина, її світ і сьогодні залишається відкритим проєктом, як і багато століть тому. Сучасний цивілізаційний злам поставив людину і людство загалом перед екзистенційним і моральнісним вибором « відстоювати людську автентичність основоположних засад моральної свідомості – але тоді треба йти на величезний ризик боротьби за ці засади й відшукувати шляхи їх утвердження, нарівні з утвердженням людської ідентичності загалом, - або ж призначитися до факту «імплантованості» системи моралі в машинерію позалюдського. Проблема такого вибору... перед кожним постає у свій особливий спосіб», – слушно зазначає В. Малахов (Малахов 2007, 11).

Зіткнувшись із тотальним злом, глобальною загрозою планетарного масштабу Україна і українська спільнота свій вибір зробила, реально виборюючи його на полі бою. Українці відстоюють свою ідентичність, свободу, свої екзистенціали національного буття, що, за словами С. Кримського, розкриваються через життєве наповнення концептів: Дім – Поле – Храм, історично пов'язаних з архетипом Слова (мови) та з архетипом софійності, знаками мудрості самого життя, осяяного благодаттю (див. Кримський 2006, 273-275).

Остання чверть ХХ століття позначилася у вітчизняній філософській думці антропологічним поворотом, започаткованим академіком В. Шинкаруком. Зверненням до проблематики людини і світу, осмисленню усієї неоднозначності й складноструктурованості феномена буття людини у світі присвячені роботи М. Поповича, С. Кримського, В. Табачковського, А. Єрмоленко, В. Малахова, Г. Ковадло, Є. Андроса, Л. Ситніченко, Н. Хамітова, М. Кисельова, С. Пролеєва.

Комплекс сучасних морально-етичних проблем, пов'язаних із збереженням людської ідентичності, моралі і культури, моралі і цивілізації, відстоювання ролі моральності для збереження і розвитку цивілізації, присвячені дослідження вітчизняної університетської філософської думки. Ці проблеми

стали предметом розміркувань у працях Т. Аболіної, В. Возняка, Г. Горак, Н. Сухової, М. Кошуби, Н. Ченбай, Г. Покотило.

Концептуальний каркас статті потребував звернення до теоретичних розробок і результатів практичного втілення такого сучасного чинника в управлінні суспільством, як соціальне проектування. Соціальне проектування як спосіб майбутньотворення в сучасному суспільстві, його особливості знайшли своє осмислення в публікаціях Г. Клешні, Ю. Павленка, О. Пономаренка, В. Шкуро, О. Безпалько.

Основні положення, ідеї, результати дослідження сучасних українських учених стали підґрунтям для розробки заявленої теми. Бо хто, як не сама людина науки, представник і творець культури, який є безпосереднім учасником подій, а не стороннім спостерігачем, спроможний схопити логіку подій і репрезентувати її спільноті.

Обговорення

Загострення сучасної цивілізаційної кризи, пошук шляхів її подолання, все гостріше актуалізує потребу людства у переосмисленні фундаментальних засад свого буття, переходу на якісно новий рівень відносин між людьми.

На часі згадати слова С. Кримського, який ще у 2009 році у своїй статті «Заклики духовності XXI століття» наполегливо відстоював тезу про нагальну необхідність нового розуміння людини у її духовному опорі літургії безодні. «Людина, – пише мислитель, – вже не вичерпується визначенням homo sapiens, бо воно абсолютизує ознаку володіння розумом. А це не тільки обмежує людяність самою лише характеристикою інтелектуально розвиненої особи, а й затьмарює необхідність поєднання у визначенні людини розумного та морального як альтернативи машинному інтелекту. Людина є, насамперед, істотою, що має внутрішній світ, духовність, свою долю та зверненість до вищих цінностей» (Кримський 2009, 4).

У цьому аспекті важливо звернути увагу, по-перше, на те, що все більшої актуальності набуває ідея доповнення «глобалізації першого порядку» «етично відповідальною глобалізацією другого порядку». Якщо «перша спрямована, насамперед, на створення економічного єдиного простору, підкреслює А. Єрмоленко, то друга – на інституціоналізацію універсально-дискурсивного морально-політичного простору» (Єрмоленко 2009, 116).

По-друге, сенсоутворююче формування людяності переважно належить культурі, а цивілізація сприяє її маніфестації у формувально-функціональному аспекті. «На відміну від «культурності», «цивілізованість», вочевидь, не повністю збігається з людяністю або моральністю: вона репрезентує не внутрішню суть останніх, а надані ззовні умови їх формування і вияву», – підкреслює В. Малахов. І далі філософ загострює увагу на необхідності «бути небайдужими, прискіпливими до того, якою мірою в цій боротьбі за мораль цивілізація з її здобутками – справді на боці людини, справді зберігає в своєму просторі потенціал людяності» (Малахов 2007, 5-6).

Дотичною є позиція Н. Сухової, яка наголошує на тому, що «вічне шекспірівське питання («Бути чи не

бути?») на сьогодні постає перед нами у вигляді збереження людяності в інформаційну добу. Це питання наскрізно проходить через життя кожної історичної епохи, еволюції та культури людства загалом як філософська ситуація «олюднення» та «розлюднення» (Сухова 2017, 124).

Глобалізований світ XXI століття є складним, суперечливим, багатограним, який не вписується в прокрустове ложе альтернативних розсудкових оцінок, крайнощів на зразок «чорне-біле», «добро-зло», у нашому випадку «людяність-нелюдність». З особливою силою сьогодні виявляє як високі ознаки людяності – турботу, співчуття, толерантність, солідарність, повагу, відповідальність окремої людини, так і людської спільноти, так і з іншої. Ми безпосередньо є свідками прояву того, що визначаємо як нелюдське – тобто те, що руйнує життя людини – жорстокість, зневагу, приниження, корисливість, заздрість, зверхність, нетерпимість.

Поділяємо думку В. Малахова, який у запропонованій постонтологічній концепції тлумачення людяності застерігає, що «має сенс, усвідомлюючи себе в стані етичної відповідальності, котра виходить за межі буд-яких можливих онтологій, всякий раз наново ставити собі питання про людяність або нелюдність тих або інших своїх рішень, вчинків – і відводити таким питанням належне місце в системі своїх пріоритетів» (Малахов 2009, 165). Ця думка є співзвучною роздумам С. Кримського, який підкреслював «що в етичних оцінках... треба підняти на кілька сходинок вище поглядів, що вписані в безпосередню ситуацію оцінки, перейти на рівні врахування загальнолюдського досвіду» (Кримський 2009, 12). Такий підхід філософ називає принципом «третьої правди». Саме цей світоглядний принцип дозволить уникнути крайнощів у сприйнятті та інтерпретації повноти соціальної панорами як сучасного життя людської спільноти, так і окремої особистості.

І все ж таки постає питання визначення поняття «людяність»? Чому у сучасному людському світі виникає потреба і бажання зберегти не тільки ті прояви людяності, які ще не втрачені, а й розширити цю унікальну рису людини не тільки на відносини між людьми, але й на позалюдський світ, світ природи, культури, космосу?

У вітчизняній філософській думці щодо цього питання склалися такі методологічні підходи: по-перше, людяність здатна сутнісно розкрити себе тільки за межами гуманістичної ідеології, яка будується на принципі антропоцентризму. Людяність не є утвердженням людського начала самого по собі, всупереч усьому іншому. По-друге, людяність як міра людського передбачає відповідальність людини, спроможність обмежувати себе у своїх потребах і інтересах, коли вони зустрічаються з потребами і інтересами спільноті її буття. Людяність передбачає відкритість людини Іншому, бути толерантним до Іншого, сприймати і розуміти, поважати його життєвий світ.

«Людяність це – світлоносна творчість життя, – констатує О. Ткаченко, – як вихід із себе до Іншого, радість та скорбота про Іншого, допомога Іншому, думка про Іншого, милосердя та любов до Іншого»

(Ткаченко 2022, 297). Якщо люди відкриваються один одному на принципах людяності, тоді і відбувається гармонізація, співмірність, творча співпраця з облаштування спільного дому людського буття. «Адже «інші»... це ті ж самі ми, тільки ми себе в них не впізнаємо. Розуміння «іншого», сприйняття його як суб'єкта, що має такі ж самі права, абсолютно відповідає імперативам кінця ХХ – початку ХХІ століття... Цивілізований спосіб життя не втрачає своєї культурно-цивілізаційної ідентичності до того часу, поки переважна частина громадян вважають його справедливим і законним» (Григор'єв 2013, 93). Продовжуючи думку В. Григор'єва зазначимо, що відкритість людини як суб'єкта соціальної дії соціуму як системі соціальних відносин є можливою за умов суспільної партнерської довіри і солідарності, свободи й відповідальності, коли честь і гідність, правдивість і справедливість є реальними важелями соціальних проєктів та практик, а не перетворюються на декларативні гасла задля самоутвердження того чи іншого соціального суб'єкта.

Аналізуючи соціальну динаміку українського суспільства в період 1992-2007 років, вітчизняні соціологи констатували, що «дефіцит чесності, особистісної моральної якості, нестача якої, іншими словами надміра її антипода – неправди, обману, брехні превалює в практичних стосунках людей... Поширення практик нечесності, обману... утворюють той специфічний клімат, в якому зрештою визрівають умови для розладнання, деформації суспільної системи» (Тихонович 2007, 313). Такого плану тектонічні зсуви соціального простору призводять до корозії соціальних відносин, до того, що, втрачаючи моральний горизонт людяності, соціальні суб'єкти, чи то людина, чи то певна соціальна група, для можливості свого подальшого виживання обирають єдиний для себе шлях – порушувати всі моральні табу суспільного буття. У соціумі, в якому засадничі інститути управління, аналізу, прогнозування соціальними процесами закладають у свою проєктну діяльність морально-етичні параметри людяності, гарантовано знаходять оптимальні рішення соціальних проблем, що природно виникають у суспільному житті.

Соціальність не суперечить людяності. Соціальність – це сенсовий епіцентр суспільства, спосіб організації індивідів у суспільстві. Навіть етимологія цього терміну в перекладі з латини означає згуртованість, спільність, зв'язок, а не сукупність. Остання є можливою саме на морально-ціннісних засадах людяності. Художньо переконливо цей феномен досліджує у своїй останній книзі «Найдовша подорож» філософ, письменниця О. Забужко. «Зло «не бачить» добра – і тому не може його прицільно знищити, раз у раз «трапляє в молоко». Ті, хто планує підкорення чужих країн і вбивства невинних, завжди діють за методом психологічної проєкції: покладаючись на ті мотиви в противників, котрі близькі й зрозуміли їм самим (корисливість, жадібність, заздрість, хіть, честолюбство... не сильно відрізняються від катехітичного переліку людських гріхів!) – але виявляються начисто безпорадними, просто-таки «осліпими», коли стикаються з зовсім іншою частиною ціннісно-мотиваційного спектра –

емпатією, солідарністю, взаємоповагою, взаємодопомогою, самопосвятою: всіма тими почуттями, без яких із безликої людської маси ніколи не виплавиться громада – чи, політологічно коректніше висловлюючись, не народиться громадянське суспільство» (Забужко 2022, 66-67).

Якщо дати загальну оцінку ролі соціальних відносин у сучасному суспільстві, то виявиться, що їхній розвиток виступає і як найбільш ефективний засіб підпорядкування економіки прогресу індивідуальності, і як спосіб олюднення владно-політичних відносин, і як потужний матеріальний стимул для утвердження загально людських моральних цінностей та розробки філософії людини. Сфера соціальних відносин – це коло проблем, яке завжди було, є та буде актуальним як об'єкт дослідження для соціальних наук, так і для практики розвитку всієї системи суспільних відносин і, отже, практики розвитку будь-якого суспільства та будь-якої особистості. Соціальні відносини органічно взаємопов'язані не тільки із усіма соціальними суб'єктами, але й з їхніми інтересами, потребами, цінностями, нормами, традиціями, орієнтаціями тощо (Мокляк 2011, 18).

Визначення перспектив розвитку соціальних відносин є необхідною передумовою досягнення нового якісного стану як соціальної сфери, так і інших сфер життєдіяльності суспільства, зокрема й самої людини – головної цінності будь-якого цивілізованого суспільства. Пріоритетність цього напрямку актуалізує завдання науково обґрунтованого прогнозування та впровадження практичних соціальних технологій і практик їхнього вирішення. «На сучасному етапі розвитку суспільства важливу роль у діяльності соціальних сфер відіграють технології прогностичних досліджень і соціального проєктування, – наголошує Г. Клешня, – завдання яких полягають у виробленні організаційних моделей вирішення соціальних проблем та координації механізмів їхньої реалізації» (Клешня 2017, 56).

Цю думку підтримують С. Чернета та О. Незбрицька, досліджуючи сутнісні засади соціального проєктування. Дослідниці підкреслюють, що «соціальний проєкт – сконструйоване соціальне нововведення, метою якого є створення, модернізація чи підтримка в середовищі матеріальної або духовної цінності, яка має просторово-часові та ресурсні обмеження і вплив якої на людей визначається позитивним за своїм соціальним значенням». У дослідженні наводиться класифікація сучасних соціальних проєктів, яка включає: освітні, науково-технічні, благодійні, захисно-правові, культурні, виховні (Чернета 2018, 230).

Наведена у дослідженні класифікація свідчить, що соціальне проєктування в сучасній Україні спрямоване на вирішення болючих, нагальних проблем буття соціуму й охоплює не тільки питання загально-державного масштабу, але й спрямоване на рівень регіону, області, району і проблем конкретних соціальних груп. Наведемо лише один приклад практичної дієвості конкретного соціального проєкту, який охопив як маленькі містечка країни, так і великі міста, такі як Київ, Львів, Дніпро. Це – соціальний проєкт для людей поважного віку, який впроваджувався під назвами: «Університет третього віку», «Сиви

та щасливі». Людина, досягнувши поважного віку, як зазвичай, завершує свою професійну діяльність, виростила і дала путівку в життя своїм дітям, а іноді й онукам, залишається сам на сам із своїми хворобами, сумними думками і без оптимістичних надій на майбутнє. Дуже часто при спілкуванні з літніми людьми можемо чути самопринизливе: «Я – відпрацьований матеріал».

В суспільній думці поширений своєрідний ціннісний критерій визначення стану моральності суспільства і держави – це ставлення до дітей і людей поважного віку. Реалізація цього соціального проєкту, із залученням громадськості, представників державної влади, в практику реального життя продемонструвала, що і в цьому напрямку удосконалення соціальних відносин є можливим досягти позитивних результатів. Проєкт довів, що вихід на пенсію не означає, що життя закінчилося. Людина «золотого віку» має унікальний дарунок буття, наданий їй за довгі роки праці – вільний життєвий час, який вона може використати за бажаннями і спрямуваннями своєї душі – художню творчість, вивчення іноземних мов, оволодіти комп'ютерною грамотністю, краєзнавство і таке інше. Головне, що цей проєкт дозволяє людині активно спілкуватися з іншими людьми, знаходити однодумців та, маючи запас фізичної енергії, допомагати іншим людям, відчувати себе ЛЮДИНОЮ, чути ІНШОГО і бути почутою.

Соціальне проєктування серед інших соціальних практик вигідно відрізняється тим, що визначальним експертом у його оцінці виступає не влада як замовник проєкту, не якась політична партія чи комерційна фірма, яка забезпечує фінансування, а безпосередньо соціальний суб'єкт: певна соціальна група, громада, об'єднання і т. п.

Соціальне проєктування здатне охоплювати всі аспекти, болючі сторони існування соціуму, раціонально обґрунтовувати фінансово-економічні, часові і просторові параметри реалізації того чи іншого проєкту. Але без урахування ціннісно-морального імперативу людиномірності (людяності) сподіватись на його успішне втілення - марна справа. Тут мова йде не про зовнішнє надання соціальному проєкту параметрів людяності, певних посилань на толерантність, турботу, повагу, солідарність і т. п., а на сутнісну імплантованість принципу людяності в зміст соціального проєктування. В іншому випадку він втрачає свою головну ознаку – соціальність, залишається голою конструкцією.

Висновки

На прикладі соціального проєктування ми намагалися показати, що сьогодні тема людяності є не тільки об'єктом дослідження науки і філософії, а поширюється на різноманітні галузі нашого життя, стає нагальною як для сфери духовної, так і матеріальної. «Людяність – це зовсім не те, що можна сконструювати, розбудувати або здійснити, її навіть неможливо досягти, якщо спеціально поставити перед собою таку мету, – слушно зауважує В. Малахов. Але можна практикуватися в людяності. Людяність зростає і втілюється у практиці... Наші людяні або нелюдяні дії роблять людяними або нелюдяними нас самих, причому ця наша людяна або нелюдяна практика

може бути інкорпорована в найрізноманітніші формоутворення суспільної діяльності як своєрідний «внутрішній аспект» останньої» (Малахов 2013, 37).

Список літератури

1. Григор'єв В. Моральність як концептуальний вимір цивілізаційного способу життя. *Практична філософія*. 2013. № 2. С. 90-96.
2. Ермоленко А. Ціннісно-смысловий універсам та універсальність дискурсу за доби глобалізації. *Шляхи та перехрестя сучасної цивілізації (Людина – Культура – Постісторія)*: за матеріалами конференції до 75-річного ювілею С.Б.Кримського. 36. Наук. Праць. Філософські діалоги. 2009. Київ: 2009. С. 107-117.
3. Забужко О. Найдовша подорож. Есей. Київ: Комора, 2022. 165 с.
4. Клешня Г. М. Соціальне проєктування як спосіб майбутньотворення в інформаційному суспільстві. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія*. 2017. № 1 (25). С. 53-57.
5. Кримський С. Архетипи української ментальності. Проблеми теорії ментальності: монографія. Київ: Наукова думка, 2006. 405 с.
6. Кримський С. Заклики духовності XXI століття. Шляхи та перехрестя сучасної цивілізації (Людина – Культура – Постісторія): за матеріалами конференції до 75-річного ювілею С.Б.Кримського. 36. Наук. Праць. Філософські діалоги'2009. Київ: 2009. С.3-25.
7. Малахов В. Цивілізаційні виміри моральності: зміна парадигм: монографія. Київ: Наукова думка, 2007. 159 с.
8. Малахов В. Міра людського як регулятивна ідея культури та актуальні альтернативи сучасної цивілізаційного розвитку. Шляхи та перехрестя сучасної цивілізації (Людина – Культура – Постісторія): за матеріалами конференції до 75-річного ювілею С.Б.Кримського. 36. Наук. Праць. Філософські діалоги'2009. Київ: 2009. С. 161-167.
9. Малахов В. Про тиск буттєвості, що єднає владу і час. *Філософська думка*. 2010. № 2. С. 45-48.
10. Малахов В. Проблема несумісності культурних цінностей та сучасні практики людяності. *Толерантність та діалог в сучасному світі*. 36. Наук. Праць. Філософські діалоги'2013. Київ: 2013. С. 29-40.
11. Мокляк Н., Мокляк Л. Многомерність соціальних отношений. *Вісник Національного авіаційного університету*. 2011. № 2 (14). С. 15–18. (Серія«Філософія. Культурологія»).
12. Сухова Н. Проблема збереження людяності в процесі суспільного розвитку XX – XXI століття. *Вісник Національного авіаційного університету*. 2017. № 1 (25). С. 123–127. (Серія«Філософія. Культурологія»).
13. Тихонович В. Моральність у полі інструментальних цінностей. Українське суспільство 1992 – 2007. Динаміка соціальних змін. Київ: Інститут соціології НАНУ, 2007. 544 с.
14. Ткаченко О. В пошуках зникаючої людяності. *Людинознавчі студії*. 2022. Вип. 45. С.191-198. (Серія «Філософія»).
15. Хамітов Н. Творення людяності як головна мета суспільної консолідації в Україні. Людяність творчості як творчість людяності. XIV Всеукр. наук.-практ. конф. Київ 25.05.2017. Київ: Інтерсервіс, 2017. С. 235-238.
16. Чернета С., Незбрицька О. Підходи до визначення сутності поняття «соціальний проєкт». *Наук. часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова*. 2018. Вип. 24(I том). С. 228 – 236. (Серія «Соціальна робота. Соціальна педагогіка»).
17. Якого кольору XXI століття? Райдуга чорного квадрата. Передне слово редактора. *Філософська думка*. 2015. № 4. С.5.

References

1. Hryhoriev, V. 2013. "Moralist yak kontseptualnyi vymir tsyvilizatsiinoho sposobu zhyttia" ["Morality as a conceptual dimension of a civilizational way of life"]. *Praktychna filosofia, Practical philosophy* 2: 90–96.
2. Yermolenko, Anatolii. 2009. Tsinnisno-smyslovyi universam ta universalist dyskursu za doby hlobalizatsii [Value-semantic universes and the universality of discourse in the age of globalization]. *Proceedings of the Conference to the 75th*

anniversary of S. Krymskyi, edited by M. Popovych, Ye. Bystrytskyi, et al., 110–117. Kyiv, November.

3. Zabuzhko, Oksana. 2022. *Naidovsha podorozh. Esei, The longest journey. Essay*. Kyiv: Komora.

4. Kleshnia, Hanna. 2017. "Sotsialne proektuvannia yak sposib maibutnotvorenna v informatsiinomu suspilstvi" ["Social projection planning as a way of creation of the future in the information society"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seria: Filosofiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Cultural Studies* 1(25): 53–57.

5. Krymskyi, Serhii. 2006. "Arkhetypy ukrainskoi mentalnosti" ["Archetypes of the Ukrainian mentality"]. In *Problemy teorii mentalnosti, Problems of the theory of mentality*, edited by M. Popovych, I. Kysliakovska, N. Viatkina, et al. Kyiv: Naukova dumka.

6. Krymskyi, Serhii. Zaklyky dukhovnosti XXI stolittia [Calls of spirituality of the XXI century]. *Proceedings of the Conference to the 75th anniversary of S. Krymskyi*, edited by M. Popovych, Ye. Bystrytskyi, et al., 3–25. Kyiv, November.

7. Malakhov, Viktor, Yevhen Muliarchuk, and Valerii Zhulai, et al. 2007. *Tsyvilizatsiini vymiry moralnosti: zmina paradyhm, Civilizational dimensions of morality: changing paradigms*. Kyiv: Naukova dumka.

8. Malakhov, Viktor. 2009. *Mira liudskoho yak rehuliatyvna ideia kultury ta aktualni alternatyvy suchasnoho tsyvilizatsiinoho rozvytku* [The measure of the human as a regulative idea of culture and actual alternatives of modern civilizational development]. *Proceedings of the Conference to the 75th anniversary of S. Krymskyi*, edited by M. Popovych, Ye. Bystrytskyi, et al., 161–167. Kyiv, November.

9. Malakhov, Viktor. 2010. "Pro tysk buttievosti, shcho yednaie vladu i chas" ["To the pressure of materiality, which unites power and time"]. *Filosofska dumka, Philosophical Thought* 2: 45–48.

10. Malakhov, Viktor. 2013. "Problema nesumisnosti kulturnykh tsinnosti ta suchasni praktyky liudianosti" ["The problem of incompatibility of cultural values and modern practices of humanity"]. In *Filosofski dialohy 2013. Tolerantnist ta dialoh v*

suchasnomu sviti, Philosophical dialogues 2013. Tolerance and dialogue in the modern world, 29–40. Kyiv: Stylos.

11. Mokliak, Mykola and Larysa Mokliak. 2011. "Bahatomirnist sotsialnykh vidnosyn" ["The multidimensionality of social relations"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seria: Filosofiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Cultural Studies* 2(14): 15–18.

12. Sukhova, Nadiia. 2017. "Problema zberezhennia liudianosti v protsesi suspilnoho rozvytku XX–XXI stolittia" ["The problem of preserving humanity in the process of social development"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seria: Filosofiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Cultural Studies* 1(25): 123–127.

13. Tykhonovych, Vsevolod. 2007. "Moralnist u poli instrumentalnykh tsinnosti" ["Morality in the field of instrumental values"]. In *Ukrainske suspilstvo 1992 – 2007. Dynamika sotsialnykh zmin, Ukrainian society 1992 - 2007. Dynamics of social changes*. Kyiv: Instytut sotsiologii NANU.

14. Tkachenko, Oleksandr. 2022. "V poshukakh znykaiuchoi liudianosti" ["In search of disappearing humanity"]. *Liudynoznavchi studii, Human studies* 45: 191–198.

15. Khamitov, Nazip. 2017. *Tvorennia liudianosti yak holovna meta suspilnoi konsolidatsii v Ukraini* [Creation of humanity as the main goal of social consolidation in Ukraine]. *Proceedings of XIV Ukrainian Scientific and Practical Conference, Kyiv, May 25*.

16. Cherneta, Svitlana and Olena Nezbyrka. 2018. "Pidkhody do vyznachennia sutnosti poniattia «sotsialnyi proekt»" ["Approaches to defining the essence of the concept of "social project"]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova, Scientific journal of M.P. Dragomanov National Pedagogical University* 24(1): 228–236.

17. "Yakoho koloru XXI stolittia? Raiduha chornoho kvadrata" ["What color is the XXI century? Rainbow of a black square"]. 2015. *Filosofska dumka, Philosophical Thought* 4: 5.

L. Mokliak

HUMANITY AS A WORLDVIEW PRINCIPLE OF SOCIAL PROJECTING IN THE AGE OF MODERN GLOBAL CHALLENGES

Introduction. The current situation that has developed in our country and the world in general has obviously aggravated the problem of reassessment and formation of a new model of ethical guidelines that would allow a person and society, in general, to find spiritual support for their modern existence. **The aim** and tasks of the study are to analyze and determine the factors and socio-cultural mechanisms that, in the modern aggressive reality created by war, contribute to the preservation, cultivation, and active manifestation of one of the fundamental principles of morality - humanity. Identification of the most relevant spiritual and moral forms of social ties through which humanity manifests itself in the human community and is able to be an effective cultural and civilizational means of uniting society in opposition to modern barbarism. From this angle, the ability and attitude of such a sphere of social management as social design, which defines its goal as the promotion of modernization and support in society both in the material and spiritual spheres, are investigated. The basis of the **research methodology** is the dialectical method, which is used at all levels of analysis of the phenomenon of humanity, and the contradictions of its manifestation in the modern civilizational crisis. Involvement of conceptual analysis allows the revealing of the essential characteristics of the category "humanity" in relation to the categories "social project", "responsibility", "solidarity", "tolerance", "charity". The interdisciplinary nature of the topic, and its value load necessarily required the use of the comparative method. The theoretical basis of the study was the works of domestic researchers in the field of philosophical anthropology, social philosophy, ethics, philosophy of culture, sociology, and psychology. **Research results.** Firstly, it is the fact that humanity is able to essentially reveal itself only beyond the boundaries of humanistic ideology, which is built on the principle of anthropocentrism. Humanity is not an affirmation of human nature in itself, contrary to everything else. Secondly, humanity as a measure of humanness presupposes human responsibility, the ability to limit oneself in one's needs and interests when one meets the needs and interests of the common world of one's existence. Humanity presupposes a person's openness to the Other, being tolerant of the Other, perceiving and understanding, and respecting his life world. **Discussion.** The analysis carried out shows that in a society in which the basic institutions of management, analysis, and forecasting of social processes lay down moral and ethical parameters of humanity in their project activities, optimal solutions to social problems are guaranteed to be found, and they really contribute to the harmonization of social relations. The author notes that sociality does not contradict humanity. The etymology of this term translated from Latin means cohesion, community, connection, and not totality. The latter is possible precisely on the moral and value bases of humanity. **Conclusions.** Sociality is the semantic epicenter of society, a way of organizing individuals in society. Determining the prospects for the development of social relations is a necessary prerequisite for achieving a new qualitative state of social and other spheres of society's life, in particular, the man himself - the basic value of any civilized society. The priority of this direction actualizes the task of scientifically based forecasting and implementation of practical social technologies and their practices. An important role in the activity of modern social spheres is played by such an innovation as social projecting. Social projecting, which has become widespread in modern Ukraine, is aimed at solving painful, urgent problems of social existence and covers not only issues on a national scale but also aimed at the level of the region, district, and social groups. But, without taking into account the value and moral imperative of human-sizedness (humanity), hoping for its successful implementation is futile.

Keywords: civilization, worldview, social project, humanity, responsibility, consolidation, tolerance, solidarity, mercy.